

Артем Кияновський – кандидат педагогічних наук, директор КЗ «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна.

Коло наукових інтересів: організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, управлінська діяльність, методика навчання фізики.

 shgt@ukr.net

 <https://orcid.org/0009-0009-9762-8366>

УДК 373.1:785:[615.85+37.04]

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-244-253>

КЛАСИЧНА МУЗИКА ЯК СКЛАДНИК ВИХОВНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ОНЛАЙН-ОСВІТИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ АВТОРСЬКОЇ «ШКОЛИ ГУМАНІТАРНОЇ ПРАЦІ»)

Анотація. У статті описано деякі практичні проблеми музикотерапевтичної та виховної роботи в сучасному закладі освіти України та шляхи вирішення їх; узагальнено досвід використання класичної музики в комунальному закладі «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради протягом 2023/2024 навчального року.

Щоб сформувати в учнів інтерес до класичної музики, зокрема під час онлайн-освіти, учителі музичного мистецтва за допомогою психолога розробили систему занять та супровідний методичний матеріал. Зацікавити дітей можливо через фільми й мультфільми, у яких звучить класична музика, а також завдяки виявленню зв'язків музичних творів із літературними. Методичний матеріал оформлено в три таблиці, фрагменти яких показано в статті; на всі згадані відео- й аудіотвори подано вебпосилання, що значно полегшує для педагогів підготовку до дистанційних занять.

Також проводяться заходи, покликані навчити учнів розуміти класичну музику («озвучування» відеофрагментів класикою, пояснення емоційного змісту музичних уривків).

Під час уроків, 1–2 рази на день, члени педагогічного колективу роблять музично-релаксаційні паузи, використовуючи фрагменти класичних творів. Призначення таких пауз – допомогти дітям звільнитися від внутрішнього дискомфорту, скоригувати емоційний стан, активізувати розумову діяльність.

Проведене опитування здобувачів освіти про класичну музику загалом та застосування її для музично-релаксаційних пауз зокрема демонструє таке: переважна більшість дітей зазвичай слухає іншу музику; більшості респондентів така музика сподобалася, покращила їхній настрій, самопочуття, підвищила активність, і вони хотіли би прослухати ці твори самостійно та ознайомитися з ними глибше; під час прослуховування музичних фрагментів учні найчастіше уявляли картини природи, епізоди з літературних чи відеотворів, пригадували щось приємне; хоча деякі здобувачі освіти виявляли невдоволення, скепсис або байдужість. Загалом можна дійти

висновку, що використання музично-релаксаційних пауз в освітньому процесі є однією з перспективних оздоровчих технологій терапевтичного спрямування, але методику проведення слід доопрацювати, а музичні твори добирати більш ретельно.

Ключові слова: класична музика, музикотерапія, реабілітаційна робота, виховна робота, дистанційна форма навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Важко переоцінити значення класичної, симфонічної музики в житті сучасної людини. Її прослуховування зазвичай зумовлює покращення настрою, незрівнянне естетичне задоволення в більшості людей. Музикою великих композиторів-класиків не лише насолоджуються, а й надихаються; часто слухачі починають вивчати почутий твір глибше, занурюються в історичну атмосферу: побут, костюми, події часу написання. Іншими словами, інтелектуальне життя людей, які вивчають класичні твори, зазвичай багатше, ніж у тих, хто не знайомий із цим жанром мистецтва.

За дослідженням аспіранток Оксфордського університету Брукса (Račevska, Tadinac, 2019), рівень інтелекту старшокласників пов'язаний із їхніми музичними вподобаннями: результати тесту IQ виявилися вищими в поціновувачів інструментальної музики, зокрема джазу й класики.

У Європі класична музика традиційно наповнює життя кожної людини. Органні меси Баха, Генделя, Монтеверді супроводжують церковні богослужіння; храми регулярно стають місцем проведення безкоштовних концертів. Популяризацію класичної музики затверджено на рівні державних програм. Аналіз музичного змісту різноманітних заходів виявляє 30–40% класичних, симфонічних творів; нерідко симфонічні оркестри грають просто на вуличних майданчиках, збираючи багато дорослих і дітей. Окрім того, мистецтву приділено значну увагу в програмах європейських шкіл.

Численні дослідження психонейроімунологічної реакції людського організму на музику доводять її вплив на низку біомаркерів (Fancourt, Ockelford, Belai, 2014), а отже, позитивну роль певних композицій, зокрема класичних, у зменшенні стресу. Це зумовлює дієвість такого виду арттерапії, як музична, та важливість використання її в системі реабілітаційних заходів.

Застосування музики педагогами закладів загальної середньої освіти виявляє і реабілітаційний, і виховний ефект, адже музика – це «психоінформаційна система, що здійснює цілісний фізично-біологічно-соціокультурний вплив на людину» (Драганчук, 2016, с. 167).

Міністерство освіти і науки України рекомендує до системи виховного процесу, разом із іншими оздоровчими технологіями терапевтичного спрямування, додати музикотерапію (Міністерство освіти і науки України, 2023).

До вашої уваги пропонуємо узагальнення досвіду роботи комунального закладу «Навчально-виховний комплекс «Школи гуманітарної праці» Херсонської обласної ради щодо виховання й реабілітації дітей, які пережили наслідки воєнних дій, за допомогою прослуховування класичної музики. Запропонована методика дає змогу працювати в режимі онлайн, а також може використовуватись у родинному колі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми, що розглядається в статті, та означення аспектів загальної проблеми, яким присвячується стаття.

Арттерапія – явище давнє, проте як предмет наукового пізнання вона актуальна й недостатньо проаналізована донині, попри велику кількість досліджень різних її видів. До терапевтичних властивостей музики науковий інтерес особливо виріс у другій половині ХХ століття та не вщухає досі.

В Україні ХХІ століття музикотерапії присвячено праці психологів (зокрема, А. Гельбак, В. Калошина, О. Коломійцевої), педагогів (Р. Добровольської, Н. Квітки, І. Малашевської, С. Шабутіна, І. Шабутіної, С. Хміля та ін.), музикознавців і музикантів (зокрема, Г. Побережної, В. Драганчук, М. Семенюк-Брунського), медиків (Н. Савельєвої-Кулик, В. Чебана та ін.), а також представників інших галузей.

Воєнний стан у державі зумовив підвищений суспільний запит на використання музикотерапії. В інтернет-просторі регулярно з'являється інформація про тренінги, семінари, круглі столи, заняття від психологів-практиків та різноманітних організацій. Проте власне-наукових досліджень, на методики й підтверджені результати яких можна спиратися в педагогічній діяльності, зокрема в закладах загальної середньої освіти, на сьогодні бракує.

У розвідці А. Нерубаської та В. Шепелевої «Вплив музикотерапії на психологічний стан людини» (Нерубаська, Шепелева, 2023) узагальнено відомості про вплив різних жанрів музики на емоції та настрій людини, окреслено напрями для майбутніх досліджень. Давно доведена взаємодія музичних творів з емоційною сферою та навіть можливість керування нею, безперечно, укаже на реабілітаційний та виховний потенціал цього виду мистецтва.

В останні два роки опубліковано кілька статей Р. Добровольської, також і у співавторстві, про організацію музикотерапевтичної роботи зі здобувачами вищої освіти. У праці «Впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти в Україні» (Добровольська, 2023) авторка аналізує проблему, зіставляє вітчизняний досвід із міжнародним і висновує про необхідність концептуалізації та адаптації такого виду терапії до реалій українського освітнього простору.

Зауважимо, що під час дистанційної освіти деякі методики й терапевтичні технології втрачають свій сенс через опосередкованість комунікації зі здобувачами. Нижче ми представимо методичні рекомендації О. Кравець і О. Бурдікіної «Знайомство з класичною музикою» (Кравець, Бурдікіна, 2024), що містять вебпосилання та вможливають використання дібраних відомостей в умовах онлайн-освіти.

Мета нашої статті – узагальнити й проаналізувати досвід використання класичної музики у виховній та реабілітаційній діяльності комунального закладу «Навчально-виховний комплекс «Школи гуманітарної праці» Херсонської обласної ради протягом 2023/2024 навчального року.

Відповідно до мети поставлено й вирішено такі **завдання**: окреслити деякі практичні проблеми музикотерапевтичної та виховної роботи в сучасному закладі освіти України; описати реабілітаційні та виховні заходи, які проводять учителі музичного мистецтва в авторській школі, а також подати приклади розроблених ними інформативних таблиць; проаналізувати ефективність застосовуваних у закладі освіти музично-релаксаційних пауз.

Основними методами дослідження є описовий, метод опитування, групування, узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В авторській «Школі гуманітарної праці» ми протягом 10 місяців застосовували різні способи реабілітації: малювання, бесіди, арттерапію, створення відео- й аудіоконтенту (для ютуб-каналу закладу та офіційних сторінок у соцмережах, власного інтернет-радіо «1000 друзів»), перегляди вистав, створення аудіовистав, консультації психологів та ін.

Під час опитування батьків і дітей думки розділилися, але 70% респондентів (в опитуванні взяли участь 620 осіб) вважають, що потрібні різні методи. Комбінований підхід природно більш ефективний. Проте ми звернули увагу, що понад 85% респондентів відзначають позитивний вплив використовуваної класичної музики на свій настрій.

Головна проблема для дітей – розпочати слухати класичну музику. Згідно з нашим дослідженням, 80% здобувачів освіти не слухають і 65% не слухали класичну музику. Їхні музичні смаки сформовані контентом інстаграму, тиктоку, інших соціальних мереж, а також однолітками, друзями.

Крім того, можливості онлайн-освіти не сприяють повноцінній взаємодії з творами музичного мистецтва.

Перед нами постало завдання створити педагогічні умови для формування інтересу до класичної музики з урахуванням дистанційної форми освіти.

Учителі музичного мистецтва, старші вчителі О. Кравець і О. Бурдікіна розробили плани проведення занять із різними віковими категоріями дітей, методичний матеріал до цих занять, в інтернеті відшукали всі ілюстративні твори, що можна використовувати онлайн. Оскільки особливо складно зацікавити підлітків, до консультативної роботи залучили психолога школи, учителя-методиста Г. Гурунок.

Наочним результатом колективної роботи стали *методичні рекомендації* (Кравець, Бурдікіна, 2024), розміщені у відкритому доступі на офіційному сайті закладу освіти, зокрема *три інформативні таблиці*:

- таблиця № 1 «Кіномистецтво і композитори-класики» (фрагмент див. у таблиці 1) містить вебпосилання на фрагменти фільмів, де звучить класична музика, на повні версії музичних творів (того, про який ідеться, та ще одного, іншого жанру), а також інформацію про авторів цих творів;
- таблиця № 2 «Класична музика в мультиплікації» (фрагмент див. у таблиці 2) містить назви мультфільмів, у яких звучить класична музика, вебпосилання на повні версії музичних творів та на фрагменти з мультфільмів, а також інформацію про композиторів;
- таблиця № 3 «Світова література у творах композиторів-класиків» (фрагмент див. у таблиці 3) містить назви літературних творів, покладених в основу музичних, відомості про авторів-письменників, вебпосилання на музичні твори та інформацію про композиторів.

Безперечно, дібраний матеріал допомагає говорити з дітьми про мистецтво й культуру більш цікаво, інформативно та, що особливо важливо під час онлайн-освіти, ілюстративно. Також ми проводимо заходи, під час яких учні вчать не тільки слухати класичну музику, але й розуміти її. Дітям пропонується фрагмент (без звуку) фільму та 3–4 музичних уривки для озвучування; ставиться завдання: вибрати ту музику, якою можна озвучити поданий відеоряд, і пояснити, чому саме вона є відповідною та який емоційний стан передає. Далі отримані результати порівнюють із оригінальним фільмом.

Під час повсякденної роботи педколектив авторської школи використовує фрагменти класичної музики (3–5 хв.) як *музичну релаксаційну паузу*, 1–2 рази на день.

Музика, завдяки своїй властивості впливати на внутрішній світ слухача, допомагає дітям звільнитися від внутрішнього дискомфорту, конфлікту, скоригувати емоційний стан, відновити душевний спокій, активізувати розумову діяльність, тобто позитивно впливає на психологічне здоров'я особистості.

Проведення музично-релаксаційних пауз під час уроків викликало однозначний інтерес та зацікавлення більшості учнів. В онлайн-опитуванні взяли участь 68 учнів 5–11 класів.

Таблиця 1

Кіномистецтво і композитори-класики (фрагмент)

Назва фільму. Посилання на фрагмент із фільму	Твір композитора з кінофільму	Відомий твір композитора іншого жанру	Інформація про композитора
«Місія не здійснена.Плем'я вигнанців» (2015) https://www.youtube.com/watch?v=ynzg9P-mORN0	Д. Пуччіні, «Nessun dorma» («Нехай ніхто не спить»). Арія Калафа з опери «Турандот» https://www.youtube.com/watch?v=I32MT1aM8V4	Д. Пуччіні, опера «Богема». «Вальс Мюзетти» https://z3.fm/artist/524758?page=5	Джакомо Пуччіні (1858–1924) – італійський композитор. Відомі опери майстра: «Богема», «Тоска», «Мадам Баттерфляй». «Турандот» – основа репертуару всіх оперних театрів світу. У Торре-дель-Ляго, у провінції Лука, проходить щорічний літній оперний фестиваль, присвячений Джакомо Пуччіні. Оперні музиканти щороку виконують твори видатного композитора. Також в Лукці існує музей композитора Дж. Пуччіні (за вікіпедією).

Таблиця 2

Класична музика в мультиплікації (фрагмент)

Назва мультфільму	Автор і назва твору, який звучить у мультфільмі. Посилання на твір	Посилання на фрагмент із мультфільму	Інформація про композитора, твір
«Сімейка Адамс», 2019 р.	Г.Ф. Гендель, хор «Алілуя». Л. Бетховен, Симфонія № 5. Й. С. Бах, «Токката і fuga d moll».	https://www.youtube.com/watch?v=NzSETJ-meXhg	Г.Ф. Гендель (1685–1759) – німецький та англійський композитор епохи Бароко, який народився й навчався в Німеччині, а жив і працював у Великій Британії. Відомий своїми операми, ораторіями, гімнами й органічними концертами. Його прозвали «Великий Ведмідь» через розміри, характер і манеру ходи. Є автором 25 ораторій, серед них найбільш відома – «Месія» з хором «Алілуя!» – на тексти Біблії короля Якова, яку зазвичай виконують на Різдво Христове (за вікіпедією).
«Багз Банні», 1949 р.	Дж. Россіні, опера «Севільський цирюльник» Каватіна Фігаро https://www.youtube.com/watch?v=aJpVj_YkNo	https://www.youtube.com/watch?v=MM4lJK-fu5Mg	Джоакіно Россіні (1792–1868) – італійський композитор, який прославився в жанрі опери. Практично всі свої опери написав упродовж 20 років, тоді як останні 40 років свого життя майже не писав музики. «Севільський цирюльник» створена 1816 р. на основі комедії французького драматурга П'єра Бомарше (за вікіпедією).

Таблиця 3

Світова література у творах композиторів-класиків (фрагмент)

Літературний твір	Інформація про автора літературного твору	Музичний твір	Інформація про композитора, твір
Йоганн Вольфганг фон Гете, «Фауст»	Йоганн Вольфганг фон Гете (1749–1832) – німецький поет. «Фауст» – філософська трагедія. Робота письменника над твором тривала практично все його життя. Трагедія Гете вчить тому, що абсолютне знання не завжди на благо: людина занадто слабка істота, щоб, пройшовши діявольські випробування, зберегти душу неушкодженою та чистою (за вікіпедією).	Р. Вагнер, увертюра «Фауст» https://www.youtube.com/watch?v=VM-w0EjLFPXw	Увертюра Р. Вагнера «Фауст ре міно» написана за мотивами однойменної драми Й. Гете. Прем'єра увертюри відбулася 22 липня 1844 року в Дрездені, оркестром керував автор. Твори Гете покладені на музику багатьма визначними композиторами світу: Бетховеном (увертюра «Егмонт»), Гуно (опера «Фауст»), Шубертом («Гретхен за прялкою» – перший шедевр Шуберта і перша велика німецька пісня), Шуманом (ораторія «Сцени з Фауста») (за вікіпедією).

Хоч на питання «**Чи зазвичай Ви слухаєте музику, яка звучала зараз?**» ствердно відповіли тільки 7% учнів, а переважна більшість обрала відповідь «Ні, зазвичай я слухаю іншу музику» (рис. 1), але дітям сподобалося слухати музичні твори різних жанрів, підібрані для музично-релаксаційних вправ (рис. 2).

Відповідаючи на питання «**Прислухайтесь до своїх почуттів та настрою. На Вашу думку, як вплинуло прослуховування таких творів на Ваш настрій, самопочуття, активність?**», діти відмічають покращення психоемоційного стану – 56,8%, але четверта частина учнів почувається невпевнено, їм важко визначитися зі своїми емоціями, почуттями. 13,6% респондентів не помітили змін у настрої та активності, а 2,3% вважають, що настрої погіршився (рис. 3). Відповідно, потрібне доопрацювання методики проведення музичних релаксаційних пауз, ретельний вибір музичних творів, спрямованих на формування музичної культури учнів.

Цікавими виявилися відповіді на питання «**Що Ви уявляли, коли прослуховували ці твори?**». Переважають відповіді, що свідчать про позитивну спрямованість думок та образів, які виникають під час прослуховування музичних творів; а це, своєю чергою, сприяє покращанню психоемоційного стану учнів (рис. 4).

На питання «**Чи хотілося б Вам, щоб під час уроків інколи звучала подібна музика, наприклад, під час самостійної роботи, складання конспекту чи схеми?**» третина учнів відповіла ствердно. Але є учні, яким це було б недоречно (рис. 5). Тому важливо, щоб діти самі могли обирати для себе формат прослуховування музики під час індивідуальної, а не групової роботи.

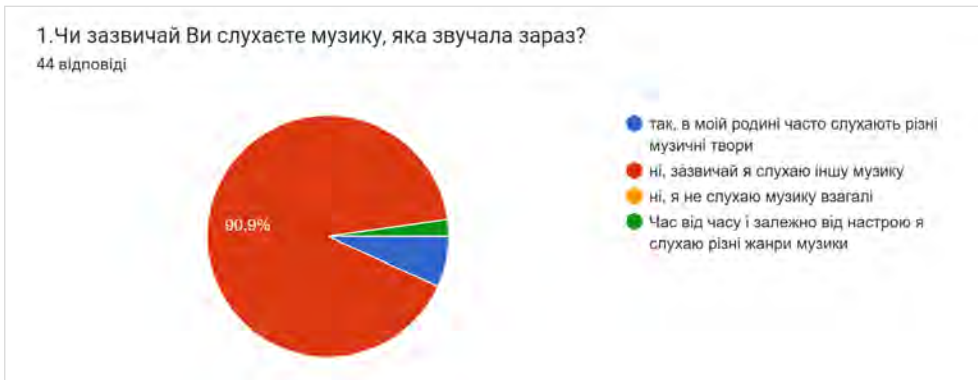

Рис. 1. Відповіді на питання «Чи зазвичай Ви слухаєте музику, яка звучала зараз?»

Рис. 2. Відповіді на питання «Чи сподобались Вам саме ці музичні твори?»

3. Прислухайтесь до своїх почуттів та настрою. Як Ви вважаєте, як вплинуло прослуховування таких творів на Ваш настрій, самопочуття, активність?

44 відповіді

Рис. 3. Відповіді на питання «Прислухайтесь до своїх почуттів та настрою. На Вашу думку, як вплинуло прослуховування таких творів на Ваш настрій, самопочуття, активність?»

4. Що Ви уявляли, коли прослуховували ці твори?

44 відповіді

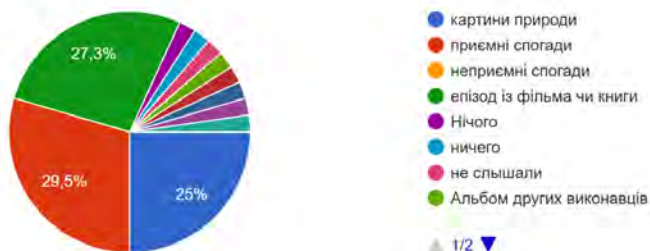

Рис. 4. Відповіді на питання «Що Ви уявляли, коли прослуховували ці твори?»

5. Чи хотілося б Вам, щоб під час уроків інколи звучала подібна музика, наприклад, під час самостійної роботи, складання конспекту чи схеми?

44 відповіді

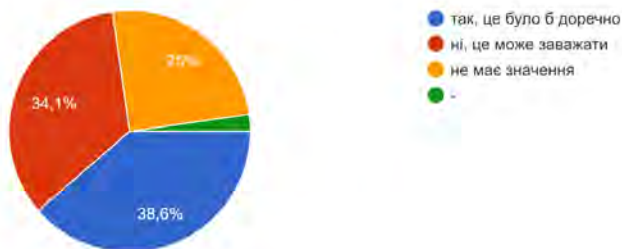

Рис. 5. Відповіді на питання «Чи хотілося б Вам, щоб під час уроків інколи звучала подібна музика, наприклад, під час самостійної роботи, складання конспекту чи схеми?»

Більше ніж половина учнів зацікавилися запропонованими музичними творами, хотіли би прослухати їх самостійно або разом із родиною, друзями, бо на питання «*Можливо, Вам було б цікаво прослухати ці твори самостійно, ознайомитись з історією написання, долею композитора?*» 54,5% респондентів відповіли ствердно (рис. 6).

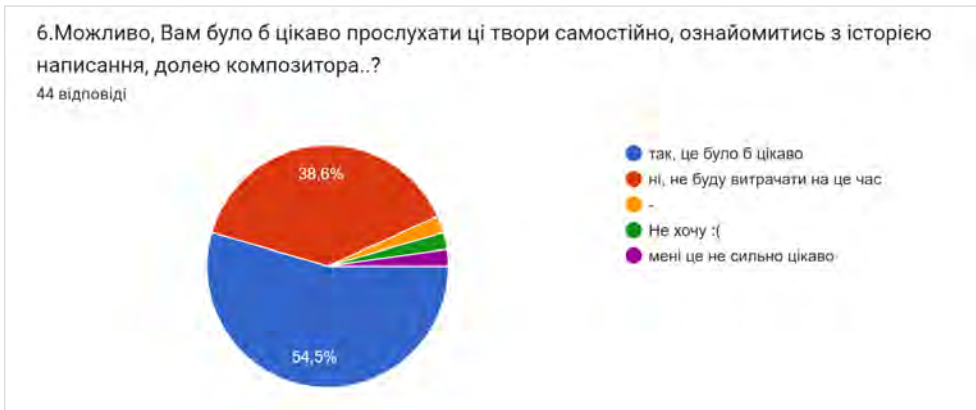

Рис. 6. Відповіді на питання «Можливо, Вам було б цікаво прослухати ці твори самостійно, ознайомитись з історією написання, долею композитора?»

Відповіді на питання «*Які музичні твори Ви б хотіли почути ще під час занять?*» виявилися дуже різноманітними, учні пропонували свої улюблені твори та виконавців, але переважна більшість обирає спокійну музику, класичну, інструментальну. Такі вподобання свідчать про необхідність подальшого використання музично-релаксаційних пауз в освітньому процесі як однієї з перспективних оздоровчих технологій терапевтичного спрямування.

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок в обраному напрямі. В умовах сьогодення, навіть під час дистанційної форми навчання, у закладах загальної середньої освіти необхідно проводити не тільки виховну, а й реабілітаційну роботу. Одним із вагомих складників такої роботи має стати класична музика, яка покращує психоемоційний стан, активізує розумову діяльність, формує музичні смаки дітей.

Важливо навчити здобувачів освіти слухати та розуміти класичні твори музичного мистецтва. Інтерес до прослуховування таких творів можна пробудити через фільми й мультфільми, у яких звучить класична музика, а також завдяки виявленню зв'язків музичних творів із літературними. Розуміння класики можна виховувати через участь дітей в озвучуванні відеофрагментів музичними уривками, за допомогою «проживання» емоцій під час музично-релаксаційних пауз на уроках.

Аналіз використання музично-релаксаційних пауз в освітньому процесі виявляє ефективність (за умов певного доопрацювання методики проведення й ретельного вибору музичних творів) та беззаперечну перспективність цієї оздоровчої технології терапевтичного спрямування.

Використані джерела

- Добровольська, Р.О. (2023). Впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти в Україні. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки, 1 (25), 115–122.* <https://doi.org/10.32342/25ч'22-4115-2023-1-25-12>
- Драганчук, В.М. (2016). *Музична психологія і терапія: навчальний посібник*. Видавництво Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки.
- Кравець, О.В., Бурдикіна, О.В. (2024, 18 квітня) *Знайомство з музикою: методичні рекомендації*. НВК «Школа Гуманітарної праці» ХОР. Знайомство з класичною музикою ♪ – НВК «Школа Гуманітарної праці» ХОР (sgt.ks.ua)

- Міністерство освіти і науки України. (2023, 24 серпня). Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році. (Лист № 1/12702–23). <https://mon.gov.ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci>
- Нерубаська, А.О., Шепелева, В.С. (2023) Вплив музикотерапії на психологічний стан людини. *Габітус. Соціальна психологія. Юридична психологія*, 47, 200–203. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.47.35>
- Fancourt, D., Ockelford, A., & Belai, A. (2014). The psychoneuroimmunological effects of music: A systematic review and a new model. *Brain, Behavior, and Immunity*, 36, 15–26. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2013.10.014>
- Račevska, E., & Tadinac, M. (2019). Intelligence, music preferences, and uses of music from the perspective of evolutionary psychology. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 13(2), 101–110. <https://doi.org/10.1037/ebs0000124>

References

- Dobrovolska, R.O. (2023). Vprovadzhennia muzychnoi terapii u zmist suchasnoi universytetskoj osvity v Ukraini. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya «Pedahohika i psykhohohiia»*. *Pedahohichni nauky*, 1 (25), 115–122. <https://doi.org/10.32342/25ch22-4115-2023-1-25-12> (in Ukrainian).
- Drahanchuk, V.M. (2016). *Muzychna psykhohohiia i terapiia: navchalnyi posibnyk*. Vydavnytstvo Skhidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. (in Ukrainian).
- Kravets, O.V., Burdykina, O.V. (2024, 18 kvitnia) *Znaiomstvo z muzykoju: metodychni rekomendatsii*. NVK «Shkola Humanitarnoi pratsi» KhOR. Znaiomstvo z klasychnoiu muzykoju ♪ – NVK «Shkola Humanitarnoi pratsi» KhOR (sgt.ks.ua) (in Ukrainian).
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2023, 24 serpnia). *Shchodo orhanizatsii vykhovnoho protsesu v zakladakh osvity u 2023/2024 navchalnomu rotsi*. (Lyst № 1/12702–23). <https://mon.gov.ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci> (in Ukrainian).
- Nerubasska, A.O., Shepelieva, V.S. (2023) Vplyv muzykoterapii na psykhohohichni stan liudyny. *Habitus. Sotsialna psykhohohiia. Yurydychna psykhohohiia*, 47, 200–203. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.47.35> (in Ukrainian).
- Fancourt, D., Ockelford, A., & Belai, A. (2014). The psychoneuroimmunological effects of music: A systematic review and a new model. *Brain, Behavior, and Immunity*, 36, 15–26. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2013.10.014> (in English).
- Račevska, E., & Tadinac, M. (2019). Intelligence, music preferences, and uses of music from the perspective of evolutionary psychology. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 13(2), 101–110. <https://doi.org/10.1037/ebs0000124> (in English).

Artem Kiyanovsky, Candidate of Pedagogical Sciences, Headmaster of the Communal Institution «Educational complex «School of Liberal Arts» of the Kherson Regional Council, Kherson, Ukraine.

Research interests: organization of educational process in institutions of general secondary education, management activity, methods of teaching Physics.

CLASSICAL MUSIC AS A COMPONENT OF EDUCATION AND REHABILITATION WORK DURING ONLINE EDUCATION (from the work experience of the author's "School of Liberal Arts")

Abstract. The article describes some practical problems of music therapy and educational work in the modern educational institution of Ukraine and ways to solve them; the experience of using classical music in the communal institution “Educational complex “School of Liberal Arts” of the Kherson Regional Council during the 2023/2024 academic year is summarized.

In order to develop students' interest in classical music, particularly during online education, music teachers, with the help of a psychologist, developed the system of the lessons and the accompanying methodical material. It is possible to interest children through films and cartoons in which classical music sounds, as well as through the connection of musical and literary works. The material is organized into three tables, fragments of which are shown in the article; the weblinks are provided for all the mentioned video and audio works, which makes it much easier for teachers to prepare for remote classes.

There are also events designed to teach students to understand classical music (“underscoring” of video clips with classical music, explaining the emotional content of musical passages).

During the lessons, 1–2 times a day, members of the teaching staff take musical relaxation breaks using fragments of classical works. The purpose of such pauses is to help children to get rid of internal discomfort, adjust their emotional state, and activate mental activity.

A taken survey of students about classical music in general and its use for music-relaxation breaks in particular demonstrates the following: the vast majority of children usually listen to other kinds of music; most respondents liked such music, it improved their mood, well-being, increased activity, and they would like to listen to these works on their own and get to learn them more deeply; while listening to musical fragments, students most often imagined pictures of nature, episodes from literary or video works, remembered something pleasant; although some learners expressed dissatisfaction, skepticism or indifference. In general, it can be concluded that the use of music-relaxation pauses in the educational process is one of the promising modern methods of preserving the psychological health of students, but the method of conducting them should be improved, and the musical works should be selected more carefully.

Keywords: classical music, music therapy, rehabilitation work, educational work, distance education.